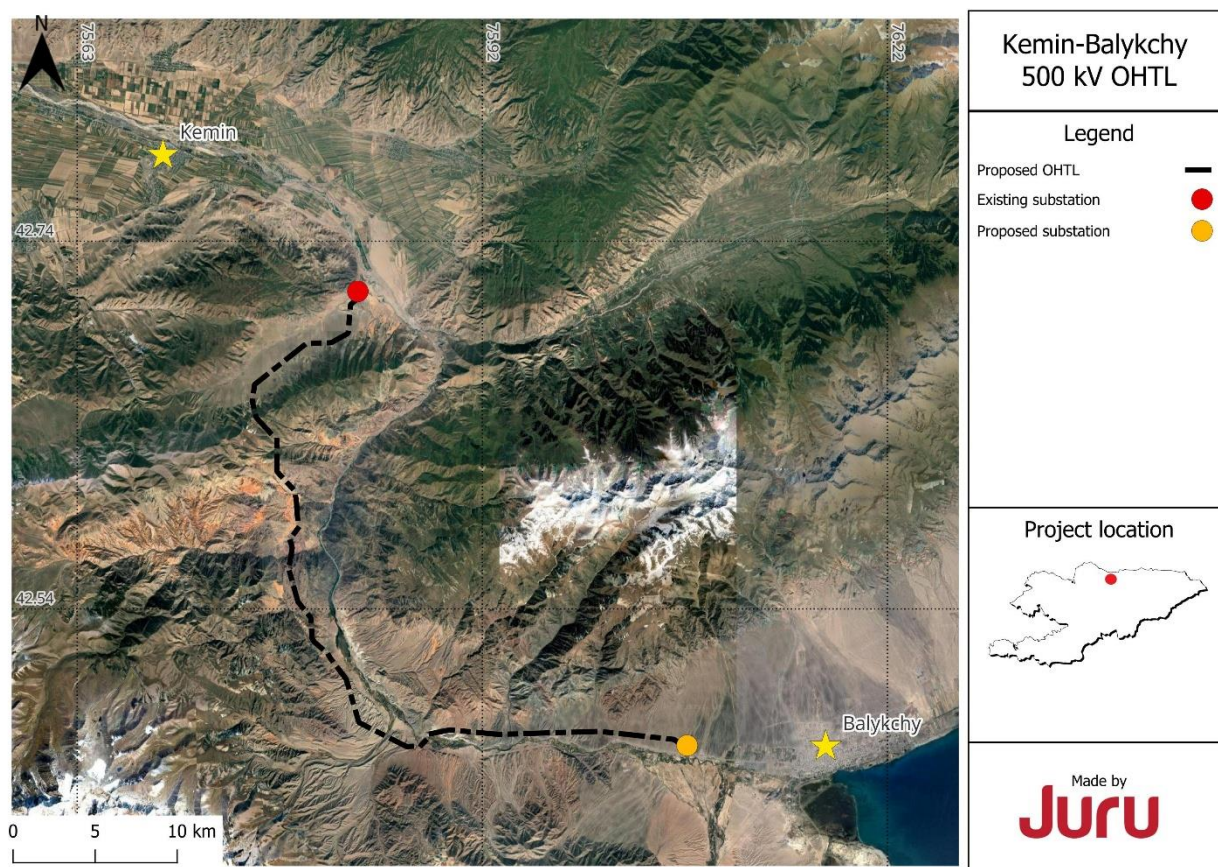

Кемин–Балыкчы аба электр берүү линиясы (АЭБЛ) долбоору үчүн Жерди алуу, көчүрүү жана жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча алкактык негиз (ЖКЖКАН).

Долбоор жөнүндө жалпы маалымат

Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкы (ЕКӨБ) Кыргыз Республикасында Чүй облусундагы Кемин көмөк чордону менен Ысык-Көл облусундагы жаңы Балыкчы көмөк чордонун туташтырган 500 кВ кубаттуулуктагы аба электр берүү линиясынын (АЭБЛ) курулушун каржылоо максатында “Кыргыз Республикасынын Улуттук электр тармагы”. Ачык акционердик коомуна (ААК КУЭТ) мамлекеттик кепилдик менен насыя берүү мүмкүнчүлүгүн карап жатат (1-сүрөттү караңыз).

1-сүрөт: Долбоордун жайгашкан жери

Картанын түшүндүрмөсү

1-сүрөт. Долбоордун жайгашкан жери: Кемин–Балыкчы 500 кВ аба электр берүү линиясы (АЭБЛ). Бул карта Кемин (Чүй облусу) жана Балыкчы (Ысык-Көл облусу) шаарларынын ортосунда курулуучу 500 кВ аба электр берүү линиясынын болжолдуу маршрутун көрсөтөт. Сүрөттө төмөнкү элементтер белгиленген:

Кара пунктир сызык – сунушталган аба чубалгысынын (АЭБЛ) багыты;

Кызыл чекит – учурда иштеп жаткан Кемин көмөк чордону;
Сары чекит – жаңы курула турган Балыкчы көмөк чордону;
Сары жылдызчалар – Кемин жана Балыкчы шаарларынын жайгашкан жери;
Төмөнкү оң бурчта Кыргыз Республикасынын контур картасы менен долбоордун жалпы географиялык орду көрсөтүлгөн.

Долбоордун негизги максаты — азыркы учурда курулуп жаткан кайра жаңыртылуучу энергия булактарынан өндүрүлгөн электр энергиясын улуттук электр тармагына өткөрүп берүү процессин жеңилдетүү болуп саналат. Долбоорду ишке ашыруу менен электр энергиясын берүүчү тармактардын ишенимдүүлүгү, натыйжалуулугу, туруктуулугу, сапаты жана камсыздоонун коопсуздугу кыйла деңгээлде жакшырмакчы.

Учурда “Jugu” компаниясы бул долбоор үчүн Экологиялык жана социалдык таасирди баалоо (ЭСТБ) изилдөөсүн жүргүзүп жатат. Аталган изилдөөнүн алкагында “ Кыргызстандын Улуттук Электр Тармагы ” ААКтын (КУЭТ) атынан Жер тилкелерин алуу жана жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча алкактык негиз (ЖЖКККК) иштелип чыккан. ЖЖККККтин максаты — көчүрүүгө байланыштуу негизги принциптерди жана уюштуруучулук механизмдерди аныктоо, ошондой эле келечекте кандайдыр бир таасирлер аныкталган учурда жарандардын жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча жолдомо катары кызмат кылуу болуп эсептелет.

Долбоордун компоненттери

Бул долбоордун алкагында Кемин көмөк чордону (подстанция) менен жаңы Балыкчы көмөк чордонун туташтырган 500 кВ аба электр берүү линиясынын (АЭБЛ) курулушу каралган. Жалпы узундугу болжол менен 52,9 чакырымды түзүп, трасса тоолуу жана өрөөндүү жерлер аркылуу өтөт. Долбоордун негизги компоненттерине төмөнкүлөр кирет:

- Кемин жана Балыкчы көмөк чордондору ортосундагы болжол менен 50 км 500 кВ аба электр берүү линиясы (АЭБЛ);
- Жаңы Балыкчы көмөк чордонунун курулушу;
- Кошумча иштер: Кемин көмөк чордонунда керектөөчү жабдууларды орнотуу, 78 метр тууралыктагы өтөр жол тилкесин (ӨЖТ) белгилениши, учурдагы жолдорду жаңылоо же жаңы жолдорду куруу жана жетүүчү жолдорду куруу.

Долбоордун таасирлери жана альтернативалуу варианттар

Долбоордун трассасы ар түрдүү ландшафттар аркылуу өтөт. Ага жайыт жерлери, токой чарбалары, жаратылыш капчыгайлары жана негизги инфратүзүм объектилери (ЕМ11 унаа жолу, Кыргыз темир жолу жана Чу дарыясы) кирет. Турак жайларды физикалык жактан жылдыруу күтүлбөйт, бирок жайыт жерлерине убактылуу жана/же туруктуу жетүүгө чектөөлөр коюлушу мүмкүн болгондуктан, мал чарбачылыгы менен алектенген үй-бүлөлөрдүн экономикалык жактан жабыркашы ыктымал. Жайыттарды башкаруу департаментинин (ЖБД) маалыматтары жана талаа учурундагы талкуулардын негизинде, 500 кВ аба чубалгысынын (АЭБЛ) багыты кесип өткөн жайыттарды жалпысынан 92 малчы кожолук пайдаланары аныкталган. Алардын ичинен 18и расмий, ал эми 74ү расмий эмес түрдө катталган. Бул сан долбоор боюнча кеңири талаа изилдөөлөр жүргүзүлгөн сайын көбөйүшү мүмкүн.

Альтернативдүү маршруттар, анын ичинде «эч нерсе жасабоо» варианты да каралган. Долбоорду куруудан баш тартуу мүмкүн болгон экологиялык жана социалдык таасирлерден качууга мүмкүндүк берет, бирок бул учурда өлкөнүн энергетика тармагын өнүктүрүү стратегиясын жана кайра жаңыртылуучу энергияга өтүү максаттарын ишке ашыруу кыйындайт. Альтернативдүү анализде АЭБЛдин багыты жана Балыкчыдагы 500 кВ көмөк чордону (подстанциясы) жайгаша турган жер үчүн бир нече варианттар салыштырылган. Ар тараптуу көп критерийлерге негизделген баалоонун жыйынтыгында, техникалык жактан ишке ашуучулук, чыгымдардын натыйжалуулугу жана экологиялык-социалдык таасирлердин азайышын эске алуу менен 2-вариант артыкчылыктuu маршрут катары тандалып алынган.

Улуттук мыйзамдык база жана эл аралык талаптар

Бул долбоор Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык ишке ашырылышы керек. Жер тилкелерин алуу маселесин жөнгө салуучу негизги укуктук актыларга Кыргыз Республикасынын Конституциясы, Жер кодекси, Жарандык кодекс жана Токой кодекси кирет. Ошондой эле долбоор Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкынын (ЕКӨБ) Аткаруу талаптарына (АК) шайкеш келиши зарыл. Анын ичинде, өзгөчө PR5: Жер тилкелерин алуу, жер пайдаланууга чектөөлөр жана мажбурлуу көчүрүү боюнча эл аралык стандарттар сакталууга тийиш.

Жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча план (LRP)

Долбоордун техникалык долбоору толук даяр болгондон кийин, Жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча план (ЖШКП) иштелип чыгууга тийиш. Бул пландын даярдалышы Кыргыз Республикасынын Улуттук электр тармагы ААКтын (КУЭТ) жоопкерчилигинде болот жана зарыл болсо, алар бул милдетти аткаруу үчүн үчүнчү тараптагы консультанттарды жалдай алышат. LRP планы Жерди алуу жана жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча алкактык негизге (ЖЖЖЖЖЖ) негизделип түзүлөт. Мындан тышкары, ал акыркы жер тилкелерин алуу талаптарын, жабыркаган адамдарга (Долбоордон жабыркаган адамдар - (ДЖА)) көрсөтүлө турган компенсациялар боюнча так маалыматтарды камтыйт. Бул планда долбоорду ишке ашыруу графиги, компенсация жана жашоо шарттарын калыбына келтирүү боюнча жалпы чыгымдардын акыркы бюджети көрсөтүлөт.

Социалдык-экономикалык абалдын баштапкы маалыматы

Долбоордун таасир аймагына (ТА) мүнөздүү негизги социалдык жана экономикалык көрсөткүчтөрдү камтыган социалдык-экономикалык баштапкы маалымат даярдалган. Бул маалыматтар Долбоордон келип чыгышы мүмкүн болгон жоготууларды жана аярлуу калк топторун аныктоо үчүн колдонулат, ошондой эле келечекте жашоо шарттарын калыбына келтирүүнүн ишке ашырылышын көзөмөлдөөнүн негизин түзөт.

2025-жылдын апрель айында социалдык-экономикалык сурамжылоо жүргүзүлүп, анын алкагында Кемин—Балыкчы АЭБЛ трассасы боюнча жайгашкан 12 айылдан, Балыкчы шаарынан жана башка турак жайлардан жалпы 131 үй-бүлө сурамжылоого тартылган. Алардын ичинен 42 үй-бүлө долбоордон таасир алган үй-бүлөлөр (ДЖҮ) катары аныкталган.

Таасир алган калктын 50.8%ын жаш балдар жана карыялар түзөт. ДЖҮ ичиндеги эң ири үй-бүлөдө 10 адам жашайт. Калктын жыныстык курамы дээрлик тең бөлүнгөн, негизинен этникалык

кыргыздар. Үй-бүлөлөрдүн көпчүлүгү өз турак жайларына жана ага тиешелүү жер тилкелерине ээлик кылышат. Негизги инфраструктура – суу, электр энергиясы жана газ – жалпысынан жеткиликтүү. Жерлер негизинен мал жаюу жана майда айыл чарба иштери үчүн колдонулат.

ДЖУ ичиндеги билим деңгээли салыштырмалуу жогору: калктын 32.5% пайыз орто мектепти, 19.8%ы атайын орто билимди, ал эми 13.7%ы жогорку билимди бүтүргөн. Саламаттыкты сактоо кызматтарына жетүү жалпы алганда канааттандыруу, бирок анын камтылышы жана сапаты айылдан айылга өзгөрүп турат. Таасир алган жарандар арасында кеңири таралган оорулар – дем алуу органдарынын курч илдеттери (мисалы, сасык тумоо, суук тийүү), жүрөк-кан тамыр оорулары, диабет сыяктуу эндокриндик илдеттер жана ашказан-ичеги оорулары болуп саналат.

Аярлуу үй-бүлөлөргө кары-картаңдар, толук эмес үй-бүлөлөр, жумушсуздар жана оор жашоо шартындагы адамдар кирет. Бул топтор жер тилкесин алуу же курулуш иштеринен пропорционалдуу көбүрөөк жабыркашы мүмкүн. Таасир алган үй-бүлөлөрдүн 19% пайызында ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген мүчө бар, 14% мамлекеттик жакырчылык жөлөк пулун алышат, ал эми ДЖА (долбоордон жабыркаган адамдар) мүчөлөрүнүн 15.2%ы 61 жаштан жогорку курактагылар болуп саналат.

Таасир алган адамдар жана активдер

Долбоордун ишке ашырылышы ар түрдүү тараптарга таасирин тийгизет деп күтүлүүдө. Алардын катарына — муниципалитеттер, жайыттарды башкаруу боюнча бөлүмдөр (ЖБД), Мамлекеттик токой фонду, жергиликтүү жамааттар, мал чарбачылыгы менен алектенгендер, ошондой эле дарылык чөптөрдү жана өсүмдүктөрдү чогултуучу адамдар кирет. Жерди алуу жана жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча алкактык негиз (ЖЖЖЖЖЖ) аталган топторго Долбоордон улам келтирилиши мүмкүн болгон жоготуулар жана таасирлер боюнча маалымат берип, аларды жоюу же жеңилдетүү максатында компенсация берүү принциптерин аныктайт. Бул принциптер Кыргыз Республикасынын мыйзамдары жана Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкынын (ЕКӨБ) талаптарына ылайык иштелип чыккан.

Компенсация жана жардам көрсөтүү

Компенсация берүү принциптери жана долбоор алкагында жарандардын укуктары Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына жана Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкынын (ЕКӨБ) талаптарына негизделет. Бул жарандардын долбоордон улам тарткан жоготуулары үчүн акыйкат компенсация жана керектүү көмөк алышын камсыз кылууга багытталган. ЕКӨБдүн жоболоруна ылайык, ар бир жоготуу боюнча толук алмаштыруучу нарк төлөнүшү шарт. Жер участкасы же курулуш үчүн алмаштыруучу нарк төмөнкү компоненттерден турат: базар баасы, транзакциялык чыгымдар (мисалы, каттоо, нотариалдык төлөмдөр), чогулган пайыздар, оңдоо же калыбына келтирүү чыгымдары жана зарыл болсо башка кошумча төлөмдөр. Алмаштыруучу наркты эсептөөдө мүлктүн эскирүүсү же курулуш материалдарын кайра пайдалануу мүмкүнчүлүгү эске алынбайт.

Жерди алуу жана жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча алкактык негиз (ЖЖЖЖЖЖ) документи таасир алган жер тилкелери менен мүлктү баалоо ыкмаларын, сервитуттар үчүн компенсация берүү тартибин, ошондой эле айыл чарба өсүмдүктөрү, бак-дарактардын жоготуусу

жана кирешеден ажыраган учурлар үчүн тиешелүү жоболорду камтыйт. Мындан тышкары, долбоордун таасирине көбүрөөк кабылышы мүмкүн болгон аярлуу топторго кошумча колдоо көрсөтүү каралган. Бул чаралар аларды пропорционалдуу эмес жоготуулардан коргоо максатын көздөйт.

Жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча иш-чаралар

Долбоордон улам таасир алган жарандар (ДЖА) мурунку жашоо деңгээлине кайтып келиши үчүн атайын жардам көрсөтүү чаралары каралат. Бул иш-чаралардын катарына – адистикке үйрөтүү боюнча окуулар, айыл чарба иштерине керектүү каражаттарды берүү, ошондой эле чакан бизнести өнүктүрүүгө колдоо көрсөтүү кириши мүмкүн. Эгерде таасир жамааттык (коомдук) жерлерге тийсе, анда долбоор ошол аймактагы бардык же көпчүлүк жашоочуларга пайдалуу боло турган жалпы колдоо иш-чараларын да иштеп чыгат.

Уюштуруучулук тартиптер

Жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча планды (ЖККП) натыйжалуу ишке ашыруу үчүн ар бир тараптын жоопкерчилигин так аныктоо жана милдеттерин туура бөлүштүрүү маанилүү. Бул ЖККККК даярдалган учурда долбоорго катышкан негизги 13 тарап белгиленген. Алардын катарына төмөнкүлөр кирет: долбоордун экологиялык жана социалдык таасирин баалоо иштерин жүргүзүп жаткан Jugu компаниясы, долбоордун негизги аткаруучусу болгон “Кыргыз Республикасынын Улуттук электр тармагы” ААК (КУЭТ) жана каржылоону камсыздап жаткан Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкы (ЕКӨБ). Ошондой эле көз карандысыз баалоочу адис, Балыкчы жана Орловка шаарларынын мэриялары, Кызыл-Октябрь айыл өкмөтү, бул аймактардагы жайыттарды башкаруу бөлүмдөрү (ЖБД), кадастрдык бөлүмдөр (Балыкчы жана Орловка шаарларындагы), жана жер тилкелерин алуу боюнча мекемелер аралык комиссия да негизги жооптуу тараптар катары көрсөтүлгөн.

Тараптар менен өз ара байланыш жана даттанууларды кароо механизми

ЖККККК документи долбоордун бардык этаптарында кызыкдар тараптар менен байланыш түзүүнүн, маалыматты ачык жарыялоонун жана кеңешмелерди өткөрүүнүн маанилүүлүгүн белгилейт. Жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча планды (ЖККП) даярдоо учурунда бардык кызыкдар тараптар менен кеңешүү талап кылынат. Мындан тышкары, социалдык-экономикалык жана калкты каттоо боюнча сурамжылоо жүргүзүлүшү керек (бул эки ишти бир учурда жүргүзүү мүмкүн). Ошондой эле, компенсация алуу үчүн акыркы мөөнөт тууралуу маалымат жана даттанууларды кабыл алуу механизми тууралуу маалымат таасир алган жарандарга (ДЖУ) алдын ала ачык жарыяланууга тийиш. Бул келечектеги катышуу жана байланыш иш-чаралары LRP документинин курамында аныкталат.

Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкынын (ЕКӨБ) Аткаруу талабы №10 (PR10) долбоорду ишке ашырган тараптардан эффективдүү даттанууларды кабыл алуу механизмин түзүүнү талап кылат. Бул механизм кызыкдар тараптар менен үзгүлтүксүз байланышта болууга, алардын тынчсызданууларын өз убагында угууга жана суроолоруна жооп берүүгө шарт түзөт. Даттанууларды долбоор кызматкерлерине түз жолугушууларда же объектке баруулар учурунда билдирүүгө болот, ошондой эле телефон чалуулар, электрондук каттар, мобилдик тиркемелер же жазуу жүзүндө кайрылуулар

(СМС, арыз түрүндө ж.б.) аркылуу берүү мүмкүн. Ар бир кайрылуу түрү үчүн байланыш маалыматтары төмөндө көрсөтүлөт.

1-таблица: Juru компаниясынын байланыш маалыматы

Компания	Байланышуу
Juru	Электрондук дарек: d.avdulov@juru.org Телефон: +998 (90) 015-71-92 Электрондук дарек: g.nematullaeva@juru.org Phone: +998 (97) 445-95-04
Juru (Evidence CA тарабынан көрсөтүлгөн)	Электрондук дарек: Bermet.alieva@gmail.com Телефон: +996 551 99 99 84

Учурдагы байланыш адамы (контакттык жак) Кыргыз Республикасынын Улуттук электр тармагы (КУЭТ) боюнча 2-таблицада көрсөтүлгөн.

2-таблица: Кыргыз Республикасынын Улуттук электр тармагы (КУЭТ) компаниясынын байланыш маалыматы

Компания	Байланышуу
КУЭТ – Долбоорду ишке ашыруучу компания	Электрондук дарек: 1piuKYET@gmail.com Телефон: +996 312 67 03 19

Мониторинг жана отчеттуулук

Жашоо каражаттарын калыбына келтирүү боюнча планды (ЖККП) ишке ашыруу процесси туруктуу негизде көзөмөлдөнүп, документтештирилет. Мониторингдин жыйынтыктары боюнча үзгүлтүксүз отчеттор түзүлүп, алар аркылуу долбоордун улуттук мыйзамдарга жана Европа кайра куруу жана өнүктүрүү банкынын (ЕКӨБ) талаптарына шайкеш ишке ашырылып жатканы камсыздалат.